

1046

—(o)—

SUCCINCTÆ TRACTATIONIS DE JUDICIARIO PROCESSU,

CAPUT PRIMUM DE FORO COMPETENTE.

E Judiciario Processu, DEO benè jūvante, succinctè; & secundum usum modernum, magisq[ue] nunc frequenter dicturus; puto id commodissime fieri posse, si ordinem, quem ipsa hujus rei natura, & successus ultrō suggestit, sequamur.

II. Nunc ergo cùm is, qui litem in Judicium deducere cupit, primò omnium dispicere habeat necesse, quemnam debeat Judicem adire, & ut Is competens existat? Inde ergo & nostræ tractationis initium erit, *Competentia Fori.* (a)

(a) Olim planè alius procedendi modus de Jure Civili fuit. Hodiernus enim Processus plerumque Jus Canonicum, ex quo & deflumptus est, sequitur. Aliud est, *Jus dicere*, aliud *judicare*, pro quo notandum, olim *Citationes* non fuisse in usu, sed Actor propriâ autoritate in jus vocabat Reum, & renuentem trahere ac impellere poterat. Reus autem ab hac molestia, si liberabat promittendo *vadimonium*, id est, spondendo, se velle in Judicio comparere. Idque in *jus vocare* dicebatur, hoc siebat apud Magistratum, qui Jurisdictionem habebat, coram quo Actor factum narrabat, Prætor vel Praeses huic enarrationi convenientem Actori dabat actionem; Reus viciissim suas defensiones enarrabat. Et hoc erat *Jus dicere*. Magistratus enim de facto non cognoscabant, sed Judicem dabant, qui postea dispiciebat, num res ita se haberet in facto, quemadmodum ab Actore & Reo hinc inde proponebatur. Moris autem erat, ut qui studium Juris absolverunt, ad pedes Magistratum, id est, in inferioribus subfelliis federent præx eos addicidæ causa, & ut ad alia officia promoverentur, hisce Magistratus causas cognoscendas committebant, & inde dicti fuerent *Pedanei Judices*. Et sanè hi non habuere Jurisdictionem, sed tantum notionem, nec cognoscabant de jure, sed tantum de facto. Testes itidem audiebant & examinabant, tandemque dijudicabant, an data Actio competenter Actori? an & exceptio Reo? partes verò non citabant. Atque hinc est, quod olim Judicia multò citius finem sortita fuerint, quemadmodum colligitur, *ex l. 3. ff. de his que in testam. delentur*. Multæ quippe lites etiam coram Imp. peragebantur, qui de plano & in contineanti auditis partibus breviter eas dijudicabant, ut in *d.l. 3.* est videre.

III. Estantem Forum, locus Jurisdictionis

nisi, in quo Judicia exercentur, Cujac. *in paratit. C. de Jurisdic. om̄. Jud.* Vel quod in eum locum controversias deferant litigantes; sicuti Negotiatori, res, quas vendere volunt: vel quod olim Judicia maximè publica, in foriarena nudâ cœloque adversâ peragebantur, Francisc. Polerus, *hist. fori Roman. lib. 1. cap. 2.* (b) Sicque *forum competentes*; ille Judicij locus est, qui necessario à Litigantibus adiutur; aut ubi faltem Reus (si electionem actor habeat) nolens, volens respondere tenetur: quemque si maxime velit, effugere non possit.

(b) Judicia namque olim in locis plerumque apertis & publicis agebantur vitandi suspicio- nis ergo. Qui mos etiam adhuc hodiè perdurat in dem Strandt/ in Judicio Rotwileni, atque in den Centgerichten/ id est, criminalibus Judicis, quæ peraguntur sub dio. Sic apud Judæos judicia peragebantur in Portis, apud Romanos in Foro, postea verò ædificata sunt Prætoria, Rechtshäuser / vid. Speidel. in *Notabil. verb. Gericht/ Richthaus*. Et ita etiamnum hodie Forum dicitur locus judicij, respectu habito ad antiquum illum morem, quamvis lites non amplius exerceantur in Foro.

IV. Et sic *Competentia Juris*, Basis as fundamēntum Judicij existit: (c) indèque dicitur defectum Jurisdictionis maximum esse, & nec Judicatum vocari mereri, si Jurisdicendi facultate careat Judge, l. 1. §. fin. ff. ad S. C. Tertyll. l. 1. §. i. ff. *quod quisque Juris*. Ac ideo nullitas ex incompetencia fori proveniens, pro insanabili, & irreparabili vitio habetur; adeò ut sub statuto, vel alia dispositione, (d) Nullitates cunctas rejiciente, haud ea comprehendendi videatur: Ac si ex actis evidens sit, Judge illam ultrò, etiam non requisitus, attendere & sententiam, absente quoque parte, & non vocatâ, rescindere posit, Sebalt. Vantius, *in tratt. de Nullit. rubr. de nullitate ex defectu Jurisdictionis*, a princ.

(c) Si Judge enim sit incompetens, omne quod coram eo agitur, nullum est. Ac quamvis Reus compareat coram incompetente Judge, nec excipiatur, tamen id quod agitur, nullum est; nisi expressè Jurisdictionem proroget, id est, nisi Juri suo & incompetentiæ renunciet. At si litem contestetur, sciens Judge esse incompetente, tunc ejusmodi litis contestatio est qualis